

1. Wat geloof ik? | d. diversen

kernwoord: God en het lijden

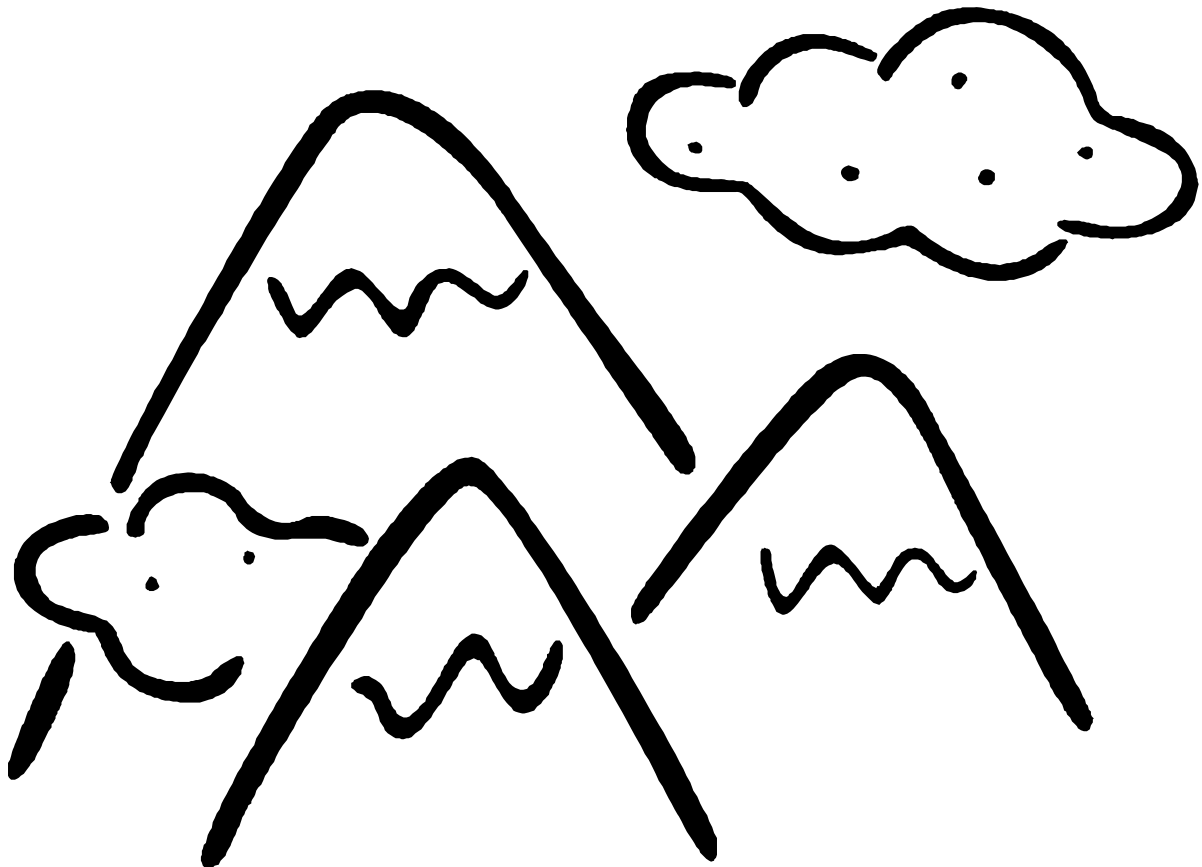
God, waar bent U?

Themastudie

Bijlagen

Bijlage bij introductie – Op bergen en in dalen (2.3)

1. Wil God het lijden niet?

God wil het lijden pertinent *niet*, zeggen moderne gelovigen. Die gedachte kan een grote opluchting zijn. Eindelijk hoeft niemand zich meer af te tobben over de kwellende vraag waarom een liefdevolle God al die narigheid toelaat. Want Hij laat het helemaal niet toe. Hij zit er niet stiekem achter – nee, Hij wil het net zomin als wij. Toch blijkt die gedachte bij nader inzien een donkere schaduwzijde te hebben. Want ga maar na: als zelfs God er niets aan kan doen wat je overkomt, wie of wat leidt je leven dan wél? Dan is je leven puur een product van grillig toeval! Dan regeert het noodlot – en dát bepaalt dan dus ook onze toekomst... Dan kunnen we er ook niet op vertrouwen dat God alle dingen in Zijn handen houdt en door alles heen toewerkt naar Zijn doel. Kortom: hoe begrijpelijk ook, er hangt een behoorlijk prijskaartje aan deze 'oplossing'. En de prijs - geheel en al overgeleverd zijn aan de grillen van het toeval - is mij in elk geval te hoog!

Vragen:

- a. Wat vind je van de mening van 'moderne gelovigen' dat God het lijden pertinent niet wil? Dat Hij niet de oorzaak is van ons ongeluk?

- b. Het lijkt misschien in eerste instantie een opluchting, toch zit er een schaduwzijde aan deze mening: Welke is dat en wat vind je hiervan? Vind je het prijskaartje ook te hoog?

2. Dus: God wil het wel?

Maar betekent dat dat God uiteindelijk alle lijden en kwaad dat mensen meemaken wél wil? Dat zou je inderdaad denken. Want als God het lijden niet wil, dan kan Hij het als de Almachtige toch voorkomen? Dus als God het niet voorkomt – dan wil Hij het kennelijk! Dan zit Hij er dus tóch zelf achter. Dan kun je als mens eigenlijk nooit goed op Hem aan, want je weet maar nooit wat Hij allemaal nog aan ellende voor je in petto heeft... Als God je om de één of andere reden niet mag, dan heb je gewoon pech gehad. Stop. Want op deze manier komen we van de regen in de drup. Zo raken we het spoor net zo goed bijster – en God kwijt. Al lijkt er geen speld tussen te krijgen, er is toch iets mis met bovenstaande redenering. Dat is dat het een redenering is. Een staaltje van ons eigen denken. Alsof dat een oplossing zou brengen. Alsof we met ons verstand, door maar lang genoeg te denken, kunnen bepalen wat God allemaal wel en niet wil. Maar dat lukt niet. Als we willen weten wat God wil, dan moeten we bij *de Bijbel* zijn. Juist als het gaat om de moeilijke vragen rondom het lijden, is dat zo belangrijk. En juist op dat punt vergeten we het zo vaak, en zijn we geneigd met ons (beperkte!) verstand aan de haal te gaan...

Vragen:

- a. Als God het lijden dus niet voorkomt, dan wil Hij het blijkbaar. Wat gaat er mis in deze redenering?

- b. Wat weet jij vanuit de Bijbel over moeilijke vragen rond het lijden?

3. Wat zegt de Bijbel?

De Bijbel vertelt ons dat God ons goed heeft geschapen, met de bedoeling dat we tot Zijn eer leven. In volkomen liefde en trouw, met hart en ziel aan Hem toegewijd. Dat wilde Hij. Echt! Daarvoor heeft Hij ons dan ook een onmisbare eigenschap meegegeven: *de vrijheid*. Zodat we Zijn liefde echt uit onszelf zouden beantwoorden met wederliefde. Niet als een marionet die onzichtbaar bestuurd wordt of als een robot die maar één ding kan doen. Nee een unieke positie gunde God ons in Zijn schepping: het enige wezen met eigen verantwoordelijkheid. Zijn kroonjuweel waren we!

Maar wat gebeurde – we misbruikten onze vrijheid door tegen God te kiezen. En vóór ons eigen ik. Ook voor Gods grote tegenstander. Lees het maar na in Genesis 3. Aan dat hoofdstuk moeten we maar niet voorbijgaan wanneer we nadenken over het 'waarom' van het kwaad. Want daar - in onze opstand tegen God - vind je de

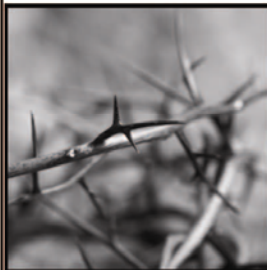
wortel van onze misère. Daar raakte volgens mij ook de schepping uit het gelid. Datgene wat perfect gemaakt was, beantwoordde niet meer aan z'n doel. Net zoals een kras op een cd waardoor de muziek, die op zichzelf mooi is, zich telkens maar herhaalt. Totdat je er pijn in je oren van krijgt. Zo'n kras loopt nogal willekeurig over de cd heen. Het ene liedje wordt erdoor kapotgemaakt en het andere niet - zonder dat je kunt zeggen waarom. Zo lopen de scheuren die het gevolg zijn van de zonde ook erg willekeurig door Gods mooie schepping. Dat maakt het zo schrijnend. Als we allemaal precies hetzelfde te dragen hadden, viel het nog wel mee. Maar de één gaat fluitend door het leven en de ander huilend. Zo erg is het geworden. Wilde God dat? Nu moet het hoge woord er maar uit: *Wij hebben dat ten diepste gewild...* 'Heeft u dat gemaakt?', vroeg een Duitse officier toen Picasso hem zijn aangrijpende schilderij van het bombardement op Guernica toonde. 'Nein', antwoordde Picasso, '*Sie haben das gemacht...*'

Vragen:

a. Als we willen weten wat God wil, moeten we beginnen met goed lezen van de Bijbel. Daarin staat dat wij mensen geschapen zijn met de bedoeling om te leven tot Gods eer. Welke eigenschap is daarbij onmisbaar en waarom? Wat is er gebeurd toen we verkeerd met die eigenschap zijn omgegaan?

b. Wat zegt het jou dat God ons geschapen heeft als vrije en verantwoordelijke mensen?

4. Maar doet God er dan niets aan?

Begrijpelijke vraag! Toch klopt het niet. Want als er Eén is die er wat aan deed en doet, dan is God het wel. Wij vaak niet – wij zitten er uiteindelijk zelf ook middenin. Het kwaad huist ook in ons hart, we hebben het er toegelaten. Nog altijd denken wij ook eerst aan onszelf en dan aan een ander. God niet. Hij staat als enige aan de goede kant. En Hij deed er wel degelijk iets aan. Hij deed zelfs het enige wat werkelijk hout snijdt - kruishout wel te verstaan. Door Zijn Zoon over te geven in de dood, pakte Hij de oorzaak van al onze ellende bij de wortel aan. God begon bij het begin, namelijk bij de zonde. Om straks als Zijn werk af is ook alle verschrikkelijke gevolgen ervan voorgoed recht te zetten, en alle tranen van de ogen af te wissen. En nú al geeft Hij Zijn Geest, die ons troost en kracht geeft om het van dag tot dag vol te houden.

Vragen:

a. Is die vraag bij jou ook wel eens opgekomen?

b. Helpt het je te weten dat God er wel wat aan deed en doet? Verandert het jouw kijk op God? En op het lijden?

‘God laat juist in het lijden heel veel van zichzelf zien’

Christa en Rachel over God en het lijden in hun leven

Iedereen maakt wel eens moeilijke dingen mee. Maar wat doe je als je leven overspoeld lijkt te worden door ellende? Hoe blijf je vertrouwen op God als het donker wordt? Christa en Rachel Rosier weten vanuit hun eigen leven heel goed wat lijden is en vertellen over hun lijden en hun God.

Christa Rosier (47 jaar) en haar dochter Rachel (18 jaar) zijn al heel wat lijden tegengekomen in hun leven. Ongeveer zeven jaar geleden stierf Ephraïm op 14-jarige leeftijd, de zoon van Christa en de broer van Rachel. Hij leed aan een ernstige en zeer pijnlijke ziekte waarbij hij voortdurend het gevoel had dat zijn benen in brand stonden. Niet lang daarna stierven de ouders van Christa kort na elkaar. En juist toen hun leven -na een periode van rouwverwerking- weer een beetje ‘normaal’ begon te worden, werd er borstkanker geconstateerd bij Christa. Een moeilijke tijd van ziekenhuisbezoeken en chemokuren volgde. Gelukkig sloeg de behandeling aan en Christa werd uiteindelijk genezen verklaard. Vorig jaar kwam er echter opnieuw een klap: Christa had weer kanker, maar nu in de andere borst. Door de vele uitzaaiingen is haar prognose nog slechter geworden. Christa: ‘Elke maand en elk jaar dat ik erbij krijg, is écht een wonder.’

Zoveel pijn

Rachel: ‘Als je al die dingen op een rijtje zet, zie je dat er heel veel is gebeurd. In werkelijkheid groei je erin. Terugkijkend zie ik ook dat God er altijd bij is geweest en dat is een hele grote bemoediging voor me.’ Christa: ‘Dat moet je ook willen zien. Kijk, we hebben geen stem uit de hemel gehoord, maar God heeft ons er wel elke dag doorheen geholpen en gedragen. Als Hij er niet was geweest, waren we misschien heel bitter geworden of teleurgesteld in het leven. Ik ben wél boos geweest. Het is echt vreselijk om je eigen kind zo te zien lijden! Ephraïm had de laatste jaren van zijn leven zoveel pijn, dat zijn dood een bevrijding was.’ Rachel geeft aan dat ze God nooit echt de schuld heeft gegeven. ‘Eigenlijk heb ik altijd veel vertrouwen gehad en ik had het idee dat het goed zou komen. Ik vond het wel heel erg wat er met Ephraïm gebeurde, zeker op het laatst. Ik hoorde hem ’s nachts ook vaak huilen, omdat zijn kamer naast de mijne lag. Aan de andere kant wist ik niet beter, want Ephraïm is ziek geweest zolang ik me kan herinneren.’

Helemaal los

De ouders van Rachel probeerden haar zoveel mogelijk af te schermen voor de zorgen die er waren. Dat lukte natuurlijk niet helemaal. Er zijn nu eenmaal jaren geweest van rouw, ziekenhuisbezoeken en begrafenissen. Christa: ‘We werden telkens geconfronteerd met dood en ellende.’ Op een gegeven moment was Rachel het zat. ‘Ik wilde ook plezier hebben in mijn leven, het er eens lekker van nemen’. Dat heeft ze ook gedaan. ‘Ik ging helemaal los: uitgaan, veel drinken, enzovoort. Eigenlijk kon ik mezelf toen geen christen meer noemen.’ Rachel koos er dus voor om God de rug toe te keren. Inmiddels heeft ze ook weer een bewuste keuze gemaakt om Hem wél te volgen. Dat ging echter niet zonder slag of stoot. ‘Op een gegeven moment had ik er zo’n puinhoop van gemaakt, dat ik niet meer wist wat ik er mee moest. Ik dacht namelijk dat ik eerst zelf alles op een rijtje moest hebben vóór ik naar Jezus mocht gaan. Ik zag gewoon niet in waar ik moest beginnen met opruimen. Het leek gemakkelijker om dan maar niets te doen.’ Door een gesprek met een vriend, kwam Rachel er achter dat het anders is. ‘Wij mogen bij God komen zoals we zijn -met de hele puinhoop- en Hij zorgt voor verandering van binnenuit.’

Waaromvraag

Christa en Rachel doen niet veel met de vraag waarom juist hen dit alles moest overkomen. Rachel: ‘Natuurlijk heb ik die vraag wel gehad. Als je erover nadent, is het ook gewoon niet eerlijk. Toch heb ik er wel mee leren omgaan. Ik besteed er nu niet veel aandacht meer aan, omdat die waaromvraag me niet verder helpt. Ik kan er eigenlijk niets mee.’

Christa: ‘Mijn vraag is eigenlijk een andere, namelijk: waarom ik niet? We leven in een gebroken wereld. Kijk bijvoorbeeld naar het nieuws of denk aan de derdewereldlanden. Voor veel mensen staat leven gelijk aan lijden. Zodra het ons echter aangaat, ballen we de vuist en roepen om uitleg. We zouden die vraag juist moeten stellen als het goed met ons gaat.’

Christa geeft aan dat de bijbel heel eerlijk is over lijden. 'Jezus zegt: "Neem je kruis op en volg mij." De vorm en mate van lijden mag dan voor iedereen verschillend zijn, maar we kunnen er als christenen gewoon niet omheen. God kiest er blijkbaar voor om zich aan ons te openbaren door het lijden heen. Als we bovendien niet geconfronteerd zouden worden met de gebrokenheid van ons bestaan, zouden we veranderen in heel verwende mensen.'

Mooi sieraad

Het beeld van het louteren van goud – zoals dat eraan toe gaat in het Midden-Oosten – spreekt Christa erg aan. 'Er wordt een aantal vieze steentjes in een pannetje gedaan en vervolgens wordt het vuur opgestookt. De steentjes smelten en al het vuil komt bovendrijven. De goudsmid haalt telkens de viezigheid weg met een zeefje. Dit louteringsproces duurt heel lang. Op een gegeven moment kijkt de man in het pannetje. Als hij dan zijn eigen gezicht kan zien, is het goud perfect en klaar voor gebruik. Zó doet God dat soms ook. Hij loutert ons, zodat we op Jezus gaan lijken. Natuurlijk is dat niet leuk: het is een langdurig en pijnlijk proces. Niemand zegt dan ook zomaar: "Here, louter me." Veel christenen hopen nog altijd dat God een mooi sieraad van hen maakt zonder louteringsproces. Maar het is echt waar wat Paulus zegt: 'De heerlijkheid die God openbaart, weegt niet op tegen het lijden van nu.' Lijden is niet fijn, maar God laat juist dan heel veel van zichzelf zien.' Rachel beaamt het. 'Ik heb bijvoorbeeld geleerd meer op Hem te vertrouwen. Ook weet ik nu hoe moeilijk het leven kan zijn en geniet ik bewuster van goede dingen. Dat klinkt misschien een beetje standaard, maar het is wel heel waardevol.'

Concrete tips

Wat kun je doen als je leven door een dal gaat, als het donker is en God ver weg lijkt? Christa: 'Daar móet je iets mee. Je kunt niet stil gaan zitten en wachten tot het weer licht wordt.' Christa maakt het praktisch met vijf concrete tips.

- Keer je om naar God. Kijk Hem aan –met al je boosheid en verdriet – en verstop je niet voor Hem.
- Lees de Bijbel, bijvoorbeeld de psalmen. God zal spreken. Hij gaat iets doen op de plaats waar jij bent.
- Onderzoek of er zonden zijn die tussen jou en God instaan. Geef Hem de ruimte om ze aan je bekend te maken.
- Ga na of je verwachtingen van God wel juist zijn. Hij heeft niet allereerst aards geluk voor jou op het oog, maar wel een diepere verbondenheid met Hem.
- Vertrouw erop dat de Heere ook hieruit iets goeds doet voortkomen. Ook al voel je het niet, al zie je het niet, geloof het!

Bron: HGJB-Jongerenblad Cruciaal, jaargang 2008/2009, nummer 7

Vragen:

- a. Reageer persoonlijk op dit verhaal van Rachel en haar moeder, door middel van het zetten van tekens. De tekens die je kunt gebruiken, zijn:
! – dit valt me op
? – dit roept een vraag op / dit begrijp ik niet
⇒ – dit vind ik mooi
– hier heb ik moeite mee
☆ – dit bemoedigt mij
⦿ – hier leer ik van!
- b. Lees de concrete tips van Christus aan het einde van het interview en praat hier met elkaar over door. Welke tip is nieuw voor je? Welke vind je moeilijk? Aan welke tip heb je zelf of iemand wel eens iets gehad?

'Het lijkt soms allemaal zo oneerlijk'

Christelijke en niet-christelijke jongeren in gesprek over lijden

Als je met niet-christenen in gesprek bent over je geloof, kom je vaak al snel op het onderwerp van lijden en onrecht in de wereld. Sommige mensen willen om deze reden geen christen worden. Gods goedheid en trouw is volgens hen niet te rijmen met al het lijden waar wij mee te maken krijgen. Vier jongeren zijn met elkaar in gesprek gegaan om na te denken over dit probleem. Renske (22 jaar) en Nienke (23 jaar) geloven, Esmee (20 jaar) en Tanja (23 jaar) geloven niet.

Wat is volgens jullie het verband tussen God en het lijden in deze wereld?

Nienke: 'Ik zie God niet als de veroorzaker van het kwaad. We hebben een eigen wil van God gekregen om de juiste keuzes te maken. We hebben er zelf voor gekozen om dat niet altijd op een goede manier te doen, en daardoor de zonde in de wereld is gekomen.'

Tanja: 'Kun je daar iets meer over vertellen?'

Nienke: 'God heeft de aarde geschapen, volmaakt, zonder pijn. Er stond een verboden boom waar Adam en Eva niet van mocht eten. De duivel deed zich voor als een slang en verleidde Eva, die op haar beurt weer een vrucht aan Adam gaf. Zo gingen ze tegen de wil van God in en kwam er zonde en pijn in de wereld.'

Tanja: 'Hoe wisten ze dan dat het fout was en dat het juist de duivel was die hen verleidde?'

Renske: 'God had hen zelf verboden om van die boom te eten. Na deze zonde werden Adam en Eva zich bewust van goed en kwaad – daarvoor was er nog geen kwaad. Iedereen kan op deze aarde zijn eigen keuzes maken. Wanneer je teveel alcohol drinkt en je krijgt een ongeluk, dan ben je daar zelf verantwoordelijk voor.'

Waar komt het lijden vandaan waar je niet zelf verantwoordelijk voor bent?

Esmee: 'Inderdaad, er zijn ook situaties waarin je zelf niets te zeggen hebt. De vader van mijn vriend overleed in zijn slaap, daar kon hij toch niets aan doen? Hij was pas 45 jaar. Waarom overlijdt juist hij? Dit is een punt wat het voor mij moeilijk maakt om te geloven.'

Renske: 'Ja, dat vind ik ook erg lastig. Zelf ben ik op zoek naar waar deze dingen vandaan komen. Ik heb er geen pasklaar antwoord op. Ik weet wel dat God in deze situaties een Trooster is.'

Nienke: 'God wil niet dat wij lijden. God is liefde en heeft altijd het beste met ons voor. God laat het soms wel toe dat wij lijden. Ook de duivel heeft macht op deze aarde.'

Esmee: 'Als God de duivel niet had toegelaten, was er dan geen lijden in de wereld geweest? Waarom heeft God de duivel dan toegelaten?'

Nienke: 'De duivel was eerst een engel die bij God in de hemel woonde. Hij wilde net als God worden en kwam tegen God in opstand. Daarna is hij uit de hemel gegooid en nu woont hij op de aarde.'

Esmee: 'Maar dan wist God wel waar de duivel heenging...'

Renske: 'Ik loop hier zelf ook wel eens tegen aan in mijn geloof, het lijkt soms allemaal zo oneerlijk. Het is moeilijk te begrijpen dat de zonde in de wereld is gekomen, maar in het lijden mogen we wel bij God komen met onze pijn en moeite. Ik heb gelukkig nog niet hele erge dingen meegemaakt. Maar als ik gefrustreerd ben of me rot voel, dan troost het mij dat ik weet dat God altijd bij mij is. Ik weet dat ik er niet alleen voor sta.'

Hoe ga je om met lijden als je geen christen bent?

Esmee: 'Ik zoek steun bij mijn familie en bij mijn vrienden. Als ik het moeilijk heb met het overlijden van de vader van mijn vriend, dan denk ik terug aan de mooie momenten. Iedereen moet altijd alles alleen doen, op zo'n moment dus ook. Waarom zou je dan troost kunnen vinden bij iemand?'

Tanja: 'Ik ga ook vaak naar vrienden. Ik denk dan: de situatie is balen, maar we gaan gewoon door. Ik geloof ook dat veel ziektes ontstaan door een biologisch foutje.'

Renske: 'Als je het biologisch bekijkt, is het volgens jou dus puur toeval dat mensen ziek worden?'

Tanja: 'Ja, zo zie ik dat wel.'

Esmee: 'Ik hoor mensen die niet geloven in pijnlijke omstandigheden vaak zeggen: "Zie je wel dat God niet bestaat." Vaak is het lijden toch de schuld van de mensen. Neem bijvoorbeeld de armoede en hongersnood op de wereld, dat komt uiteindelijk ook bij de mensen vandaan. Als wij als rijken ons geld en eten delen, dan kunnen we de hele wereld voeden.'

Is God de oorzaak van natuurrampen?

Nienke: 'Nee.'

Renske: 'Dat de Noordpool smelt, is onze eigen schuld. Kanker en aardbevingen vind ik een lastig gebied. Ik vind het moeilijk om dat voor mijzelf een plekje te geven. Waarom gebeuren die dingen?'

Nienke: 'Ik denk dat dit soort zaken onverklaarbaar blijven. God heeft de hand in alles wat er gebeurt. De rampen die gebeuren, hebben te maken met de kwade macht hier op aarde - de duivel. Kijk maar naar Job. De duivel wil zijn geloof op de proef stellen door allerlei rampen over hem af te roepen. God laat dit toe tot op een bepaalde hoogte, de duivel mag het leven van Job niet wegnemen.'

Esmee: 'Waarom doet God zoiets?'

Nienke: 'God heeft het in de hand en geeft de duivel de ruimte, maar Hij laat Job niet los. Het doel van de duivel is ons bij God weg te halen. God laat ons elke keer weer zien dat wij het bij Hem juist goed hebben en dat Hij ons wil troosten in moeilijke tijden.'

Esmee: 'Dat is toch eigenlijk heel raar? God laat ons eerst lijden om ons daarna te kunnen troosten.'

Nienke: 'God laat ons zien dat er belangrijkere dingen zijn dan aardse zaken, namelijk een relatie met God. God gebruikt het lijden om ons dát te laten zien.'

Renske: 'Dat moet je dan wel in willen zien. Soms heb ik in het lijden het gevoel dat ik niet op God kan vertrouwen. Dat frustreert me soms, dan kan ik boos worden op God. Dat lijkt mij zeker het geval wanneer je nog ergere dingen meemaakt dan ik.'

Esmee: 'Wat heb je hier concreet aan? Ik zou geen troost kunnen vinden bij iemand die ik niet zie en niet ken.'

Renske: 'Wat ik in mijn eigen leven merk, is dat wanneer ik terugkijk ik vaak zie dat ik door de situatie sterker ben geworden. God gebruikt het lijden in de wereld om ons te leren dat Hij te vertrouwen is. Door de ervaringen die wij opdoen, kunnen we ook weer anderen helpen die met dezelfde problemen te kampen hebben.'

Nienke: 'God is zoveel groter dan wij zijn, wij begrijpen Hem niet altijd. Hij heeft een plan met de wereld. Zijn gedachten zijn veel hoger dan onze gedachten en Zijn plan hoger dan onze plannen.'

Bron: HGJB-Jongerenblad Cruciaal, jaargang 2008/2009, nummer 7

Vragen:

- a. Reageer persoonlijk op dit verhaal van, door middel van het zetten van tekens. Bespreek deze met elkaar en praat naar aanleiding hiervan door over dit gesprek. De tekens die je kunt gebruiken, zijn:
  - ! – dit valt me op
  - ? – dit roept een vraag op / dit begrijp ik niet
  - ⇒ – dit vind ik mooi
  - # – hier heb ik moeite mee
  - ☆ – dit bemoedigt mij
  - ♫ – hier leer ik van!

Hoe lang, o God

1. Hoe lang, o God, vergeet U mij in mijn verdriet?
Ik roep en klaag, maar waarom antwoordt U mij niet?

(Refrein 1)

*Kom met uw troost o Heer, met uw aanwezigheid.
Toon uw bewogenheid; U ziet toch dat ik lijd.
Ik verlang naar U, roep luid naar U en ik schreeuw het uit tot U.
Wees mij een toevlucht Heer; ik vertrouw op U.*

2. Bij dag en nacht, voel ik me eenzaam, rusteloos.
Ik ben verzwakt; waar is de Vader die mij troost?

(Refrein 2)

*Verberg U niet voor mij, maar troost mij als een kind.
Vergeet uw trouw toch niet, waar ik houvast in vind.
Ik verlang naar U, ik wacht op U en leg alles in uw hand.
Wees mij een schuilplaats Heer; ik vertrouw op U.*

De Heer is mijn schild en kracht;)
van wie ik mijn hulp verwacht.)
De Heer is mijn hoop en lied;) 2x
Hij die troost, verlaat mij niet!)

*muziek: Niek Smelt
tekst: Hans Maat*

© 2005 Unisong Music-Publishers t/a HGJB Music
HGJB-cd 'U'

Wil God het lijden?

Er zijn mensen waarvan alles in het leven tegenzit. Zoals Wilma. Ooit kwam ze als meisje van twaalf een beetje ongelukkig ten val. Niet ernstig ofzo, maar gewoon een heel pijnlijke enkel. De pijn ging alleen niet over. Het werd juist steeds erger en verspreidde zich ook naar andere plaatsen in haar lichaam. Het bleek dat Wilma posttraumatische dystrofie had opgelopen. En dat bleek niet te verhelpen.

Van alles werd geprobeerd. Uiteindelijk werd er zelfs een been geamputeerd. Maar ook dat hielp niet. Net zomin als de rolstoel waarin ze terecht kwam. De pijn kwam gewoon steeds terug. Bracht een operatie tijdelijk even wat verlichting, dan dook de pijn binnen de kortste keren toch weer ergens op. Pijnbestrijdingdeskundigen probeerden van alles, tot en met de allernieuwste behandelmethoden. Maar niets bleek blijvende verlichting te bieden. Gelukkig heeft Wilma een dapper en opgeruimd karakter. Maar het is bij tijden wel om gek van te worden.

Vragen

Bij zoveel tegenslag en verdriet blijven de vragen niet uit. Als Wilma ze zelf al niet stelt, dan stellen wij ze wel.

- Wil God dat lijden of niet?
- Als God almachtig is, waarom doet Hij er dan niets aan?
- Wat zegt de Bijbel eigenlijk over lijden ?

In dit artikel proberen we concreet in te gaan op dit soort vragen. Heel voorzichtig, want we hebben makkelijk praten als we Wilma niet zijn. Maar de vragen laten zich niet wegduwen. En niet-gelovige mensen die je ontmoet, vragen om een antwoord.

Wil God het lijden niet?

God wil het lijden pertinent *niet*, zeggen moderne gelovigen. Die gedachte kan een grote opluchting zijn. Eindelijk hoeft niemand zich meer af te tobben over de kwellende vraag waarom een liefdevolle God al die narigheid toelaat. Want Hij laat het helemaal niet toe. Hij zit er niet stiekem achter – nee, Hij wil het net zomin als wij. Toch blijkt die gedachte bij nader inzien een donkere schaduwzijde te hebben. Want ga maar na: als zelfs God er niets aan kan doen wat je overkomt, wie of wat leidt je leven dan wél? Dan is je leven puur een product van grillig toeval! Dan regeert het noodlot – en dát bepaalt dan dus ook onze toekomst... Dan kunnen we er ook niet op vertrouwen dat God alle dingen in Zijn handen houdt en door alles heen toewerkt naar Zijn doel. Kortom: hoe begrijpelijk ook, er hangt een behoorlijk prijskaartje aan deze 'oplossing'. En de prijs - geheel en al overgeleverd zijn aan de grillen van het toeval - is mij in elk geval te hoog!

Dus: God wil het wel?

Maar betekent dat dat God uiteindelijk alle lijden en kwaad dat mensen meemaken wél wil? Dat zou je inderdaad denken. Want als God het lijden niet wil, dan kan Hij het als de Almachtige toch voorkomen? Dus als God het niet voorkomt – dan wil Hij het kennelijk! Dan zit Hij er dus tóch zelf achter. Dan kun je als mens eigenlijk nooit goed op Hem aan, want je weet maar nooit wat Hij allemaal nog aan ellende voor je in petto heeft... Als God je om de één of andere reden niet mag, dan heb je gewoon pech gehad.

Stop. Want op deze manier komen we van de regen in de drup. Zo raken we het spoor net zo goed bijster – en God kwijt. Al lijkt er geen speld tussen te krijgen, er is toch iets mis met bovenstaande redenering. Dat is dat het een redenering is. Een staaltje van ons eigen denken. Alsof dat een oplossing zou brengen. Alsof we met ons verstand, door maar lang genoeg te denken, kunnen bepalen wat God allemaal wel en niet wil. Maar dat lukt niet. Als we willen weten wat God wil, dan moeten we bij *de Bijbel* zijn. Juist als het gaat om de moeilijke vragen rondom het lijden, is dat zo belangrijk. En juist op dat punt vergeten we het zo vaak, en zijn we geneigd met ons (beperkte!) verstand aan de haal te gaan...

Wat zegt de Bijbel?

De Bijbel vertelt ons dat God ons goed heeft geschapen, met de bedoeling dat we tot Zijn eer leven. In volkomen liefde en trouw, met hart en ziel aan Hem toegewijd. Dat wilde Hij. Echt! Daarvoor heeft Hij ons dan ook een onmisbare eigenschap meegegeven: *de vrijheid*. Zodat we Zijn liefde echt uit onszelf zouden beantwoorden met wederliefde. Niet als een marionet die onzichtbaar bestuurd wordt of als een robot die maar één ding kan doen.

Nee een unieke positie gunde God ons in Zijn schepping: het enige wezen met eigen verantwoordelijkheid. Zijn kroonjuweel waren we!

Maar wat gebeurde – we misbruikten onze vrijheid door tegen God te kiezen. En vóór ons eigen ik. Ook voor Gods grote tegenstander. Lees het maar na in Genesis 3. Aan dat hoofdstuk moeten we maar niet voorbijgaan wanneer we nadenken over het ‘waarom’ van het kwaad. Want daar - in onze opstand tegen God - vind je de wortel van onze misère. Daar raakte volgens mij ook de schepping uit het gelid. Datgene wat perfect gemaakt was, beantwoordde niet meer aan z'n doel. Net zoals een kras op een cd waardoor de muziek, die op zichzelf mooi is, zich telkens maar herhaalt. Totdat je er pijn in je oren van krijgt. Zo'n kras loopt nogal willekeurig over de cd heen. Het ene liedje wordt erdoor kapotgemaakt en het andere niet - zonder dat je kunt zeggen waarom. Zo lopen de scheuren die het gevolg zijn van de zonde ook erg willekeurig door Gods mooie schepping. Dat maakt het zo schrijnend. Als we allemaal precies hetzelfde te dragen hadden, viel het nog wel mee. Maar de één gaat fluitend door het leven en de ander huilend. Zo erg is het geworden. Wilde God dat? Nu moet het hoge woord er maar uit: *Wij* hebben dat ten diepste gewild... ‘Heeft u dat gemaakt?’, vroeg een Duitse officier toen Picasso hem zijn aangrijpende schilderij van het bombardement op Guernica toonde. ‘*Nein*’, antwoordde Picasso, ‘*Sie haben das gemacht...*’

Maar doet God er dan niets aan?

In één van de gemeentes waar ik dominee was, wilde de jv een avond organiseren over het lijden. De jongeren waren er hard tegenaan gelopen, en nu hadden ze gedacht om als thema te kiezen: *waarom doet God er niets aan?* Begrijpelijke vraag! Toch klopt het niet. Want als er Eén is die er wat aan deed en doet, dan is God het wel. Wij vaak niet – wij zitten er uiteindelijk zelf ook middenin. Het kwaad huist ook in ons hart, we hebben het er toegelaten. Nog altijd denken wij ook eerst aan onszelf en dan aan een ander. God niet. Hij staat als enige aan de goede kant. En Hij deed er wel degelijk iets aan. Hij deed zelfs het enige wat werkelijk hout snijdt - kruishout wel te verstaan. Door Zijn Zoon over te geven in de dood, pakte Hij de oorzaak van al onze ellende bij de wortel aan. God begon bij het begin, namelijk bij de zonde. Om straks als Zijn werk af is ook alle verschrikkelijke gevolgen ervan voorgoed recht te zetten, en alle tranen van de ogen af te wissen. En nú al geeft Hij Zijn Geest, die ons troost en kracht geeft om het van dag tot dag vol te houden.

Kortom

- God de Vader geeft ons grote vrijheid en verantwoordelijkheid.
- God de Zoon wil ons redden van de gevolgen van ons misbruik van onze vrijheid.
- God de Geest geeft ons troost, kracht en uitzicht om het vol te houden zolang Gods reddingsplan nog niet afgerond is.

Zo houden we het vol om, ondanks onbeantwoorbare vragen, de drie-enige God toch te vertrouwen. Op Zijn beloften kunnen we aan!

Bron: HGJB-Jongerenblad Cruciaal, jaargang 2008/2009, nummer 7

Bijlage – Gods voorzienigheid en ons lijden

One-liners

Het thema 'God en het lijden' is één van de moeilijkste in gesprekken over het geloof. Er bestaan ook de meest wonderlijke gedachten over. Hieronder zet ik er een paar op rij. Als je tot een gesprek met elkaar komt over dit onderwerp, dan zou je met deze vijf -aanvechtbare- *one-liners* kunnen beginnen.

1. Ieder mens krijgt het portie leed dat hij verdiend heeft.
2. God staat erbij en kijkt ernaar: kan Hij het helpen dat er zoveel misgaat in de wereld?
3. God heeft, voordat Hij aan de schepping van mens en wereld begon, eerst het hele scenario van de wereldgeschiedenis geschreven. En nu verloopt alles precies zoals het daarin staat.
4. God doet het schijfje van jouw leven in de hemelse computer, en alles gebeurt zoals het gebeuren moet.
5. Als iemand kanker krijgt, dan heeft God dat zo gewild.

Aanvechten

- a. Misschien vind je alle one-liners wel even aanvechtbaar. Maar als je één van de vijf moest kiezen om die inderdaad aan te vechten, welke zou je dan nemen? Wat zou je er tegenin brengen? Ken je mensen die volgens deze stelling denken?
- b. In welke one-liner zit volgens jou nog het meeste waarheid?

Verhalen

Voordat we verder gaan, wil ik twee verhalen doorgeven, ter illustratie.

a. 'Uit het diepst van een gekwetste ziel schreeuwt een mens het soms heel boos uit: 'Hoe is het in Gods Naam mogelijk?'. Hoe kan iemand geloven dat God almachtig en alwetend is? Terwijl er zoveel lijden en kwaad in de wereld is! Absurd! Kijk dit dan en dat en lees de krant man! Kijk Journaal! Het houdt niet op! Hoe kun je zeggen dat God volledig goed is? Hoe kun je zeggen dat God liefde is? Als er zoveel rotzooi in de wereld is? Terwijl Hij er niks tegen doet!

Wat is dat voor een God? Als Die machtig genoeg is om in te grijpen en ondertussen gewoon toekijkt hoe mensen elkaar afslachten, martelen, verkrachten of laten doodhonger?

Wat is dat voor een waanzin? Die zoete liedjes bij het orgel. Of op de gitaar. Ter ere van die God daar in de hemel. Terwijl de wereld een hel is! Waar is die God van jou dan? Als die al bestaat. En waarom grijpt Hij dan niet in? Waarom doet Hij niks?'

(Uit: JOIN, 1998, Kampen)

b. Jaren geleden verscheen ze geregeld voor de EO-tv: Joni, toen nog een jong meisje uit de Verenigde Staten. Bij een sprong in een ondiep zwembad, had ze een verlamming van haar onderlichaam opgelopen. Nooit meer zou ze uit de rolstoel komen. Ze trok de wereld rond om overal te vertellen hoe God haar leven had geleid na het verschrikkelijke ongeluk dat haar leven zo grondig had veranderd.

Ze had in de Keukenhof gezien dat er jonge tulpen werden afgesneden. Zo werd er een betere en steviger bolsoort gekweekt. Ze getuigde: 'Ik voel me ook zo'n jonge tulp, afgesneden om sterker te worden en om juist zó geschikt gemaakt te worden om God te dienen.'

Twee verhalen waarin op een heel verschillende manier wordt gereageerd op het lijden in deze wereld. Misschien herken je in beide verhalen wel iets van je eigen gedachten en gevoelens. Opstand én rust. Soms word je kwaad omdat er zoveel verschrikkelijke dingen gebeuren. Soms vind je rust in je geloof dat God van alles afweet. Hij maakt het met het kwade zo in je leven, dat het je uiteindelijk niet schaadt maar winst geeft (1 Kron. 4:10).

Schrijf een brief

Reageer eens op beide verhalen. Herken je je in allebei, of vooral in één van beide? Kies eventueel één verhaal en schrijf aan de betrokken persoon een brief(je): wat zou je aan hem/haar willen zeggen of vragen? In een groep kun je de briefjes verzamelen en vervolgens (anoniem) voorlezen. Wil iemand nog ergens op reageren? (Houd het gesprek op dit moment nog kort.)

Problemen

Ik ga nog even door op vragen die het lijden in de wereld bij mensen oproepen. Twee vragen staan ook in de enquête. 'Door al het lijden in de wereld twijfel ik wel eens aan God' (stelling 12). 'Het probleem van het lijden maakt het erg moeilijk om mensen te vertellen over het christelijk geloof' (stelling 14).

Om met het laatste te beginnen. Christenen worden vaak lastig gevallen door mensen die het geloof in God niet meer zien zitten. Vooral als er weer iets heel ergs is gebeurd. Ze hebben de avond tevoren televisie gekeken. De dagelijkse portie ellende gezien. Met de zak chips op de schoot hebben ze gezegd: 'Snap jij die God van de christenen nou? Morgen eens vragen aan Jolanda of aan Bert hoe ze dat nou vinden. Ze zijn toch zo christelijk? Hoe rijmen ze dat nu met een God die zo goed is en die alles kan?' Ja, daar sta je dan de andere morgen met een mond vol tanden: moeilijk, juist door het lijden in de wereld, om mensen toch iets van God te vertellen. Daarom hou je misschien meestal maar liever je mond.

Goed, mensen mogen zulke vragen best aan ons stellen. Toch klopt er iets niet in hun benadering van het probleem van het lijden in de wereld. En jij mag ze dat best voorhouden. Ik bedoel dit: je kunt lui op de bank voor de tv makkelijk zeggen: 'Wat doet die God daar nu aan? Als ik God was, dan wist ik het wel. Maar ja, ik ben geen God.' Als mensen denken met zo'n reactie ervan af te zijn, dan kun jij zeggen: wat doen jullie er dan zelf aan, aan dat lijden in de wereld? Steek je wel eens een hand uit naar al die mensen die lijden? Als dat niet zo is, dan is het een goedkoop excuus om de schuld bij God te leggen en er zelf helemaal niets aan te doen. Zo'n reactie hoef je niet serieus te nemen. En je hoeft je er nog minder door in de war te laten brengen.

Twijfel

'Door al dat lijden in de wereld twijfel ik wel eens aan God.' Ja, en daar schrik je dan van. Want je wilt je geloof in God niet kwijtraken. Laat ik dan zeggen: als je de Bijbel leest, kom je die mensen óók tegen. Ze begrijpen God soms helemaal niet. Ze roepen helemaal in de war tot God: 'Waarom toch, o God? En waar bent U dan? Ja, bent U er eigenlijk wel?' Je weet dat Job bijna wanhopig werd onder al het leed dat hem trof. Hij kreeg een twist met God.

Een rabbijn zei eens tegen een christen: jullie christenen zijn het twisten met God verleerd. Dat kunnen jullie van ons joden weer leren. Wij zijn zo diep met God verbonden en wij hebben zo oneindig veel vertrouwen in Hem, dat wij met Hem durven twisten. Maar om dat te doen, moet je wel ontzettend veel van Hem houden.

Wat bedoel ik daarmee? Maak zelf de toepassing maar. Als je God liefhebt, juist dan heb je echt een probleem als Hij zo heel anders handelt dan wij zouden willen. Schrik daarom maar niet van die twijfel. Het zou een teken kunnen zijn dat je juist een heel diepe band met Hem hebt.

Bijbelstudie

Psalm 89 is een loflied op Gods trouw. Tenminste, in het begin heeft het daar alles van weg: zie bijvoorbeeld vers 3-6, en lees ook wat God volgens vers 29-30 en 35-36 heeft gezegd over het verbond dat Hij met David heeft gesloten. De omslag komt in vers 39. Lees (met elkaar) vers 39-53. Welk vers zou je als kerntekst van dit gedeelte willen kiezen? Wat vind je van dit gebed?

Belijdenissen

We hebben als kerk belijdenissen. Dat zijn meestal bondige samenvattingen van de inhoud van ons geloof. Al eeuwenlang zijn christenen ermee bezig geweest om hun geloof onder woorden te brengen. Ook over ons thema hebben ze zich uitgesproken. Geen wonder, want lijden is er de eeuwen door geweest.

Het meest bekend zal jou zijn de Heidelbergse Catechismus. Als eerst beleden is dat God onze Schepper is, dan wordt er vooral gezegd dat die machtige God om Jezus' wil onze Vader is. Wie in een normaal gezin is opgegroeid, die voelt wel aan waarom God juist Vader wordt genoemd.

Over die hemelse Vader staat dan in antwoord 26 onder andere dit:

'... dat ik zo op Hem vertrouw, dat ik niet twijfel of Hij zal mij, met wat mijn lichaam en ziel nodig hebben, verzorgen en ook al het kwaad, dat Hij mij in dit leven toezendt, voor mij ten beste keren, omdat Hij dit doen kan als een almachtig God en het ook doen wil als een getrouw Vader.'

Nog beroemder is geworden *Zondag 10* met de vragen en antwoorden 27 en 28. Ik citeer ook daaruit enkele kernuitspraken. Op de vraag wat wij bedoelen met de woorden 'de voorzienigheid van God' wordt onder andere dit gezegd: het is de almachtige en overal tegenwoordige kracht van God...

'... waardoor Hij hemel en aarde als ook alle schepselen als met Zijn hand nog onderhoudt en zo regeert, dat loof en gras, regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, eten en drinken, gezondheid en ziekte, rijkdom en armoede en alle dingen niet bij toeval, maar van Zijn vaderlijke hand ons toekomen.'

Vervolgens wordt er dan in vraag 28 gevraagd: 'Wat heb je daar dan aan, als je dit weet en gelooft? En daarop wordt geantwoord:

'... dat wij in alle tegenspoed geduldig, in voorspoed dankbaar moeten zijn en in alles, wat ons nog overkomen kan, een goed vertrouwen hebben op onze God en Vader, dat geen schepsel ons van Zijn liefde scheiden zal, omdat alle schepselen zo in Zijn hand zijn, dat zij zich tegen Zijn wil niet roeren of bewegen kunnen.'

Onderstreep

Lees de schuingedrukte passages nog een keer goed door. Onderstreep het gedeelte (zinsdeel) dat je het meest aanspreekt, en zet daar een ! bij. Onderstreep ook het gedeelte waar je de meeste vragen bij hebt, en zet daar een ? bij. Voor de leiding van een groep: vraag wie als eerste wil vertellen waar hij een ? bij heeft gezet. Is er iemand anders die daar juist een ! heeft? Enz.

Wat moeten we daarmee?

Juist deze uitspraken van de Heidelberger hebben nogal wat misverstanden opgeroepen. Ze zijn ook fel bekritiseerd. Er zijn malle karikaturen van gemaakt. Misschien heb je Maarten 't Harts bekend geworden boek 'Een vlucht regenwulpen' (1978) ooit gelezen? Dan weet je dat hij op de titelpagina vraag en antwoord 27 van *Zondag 10* heeft gezet. In het boek zelf geeft hij, als de moeder keelkanker blijkt te hebben, een bittere vertekening. Hij laat de hoofdpersoon dan zeggen:

'... de god van Zondag 10 heeft met vaderlijke hand mijn moeder een krankheid doen toekomen (...). Zo is god, de god van de Heidelbergse Catechismus, de god die mensen zo intens haat dat hij keelkanker voor ze heeft uitgevonden.'

Wij vinden dit godslasterlijk en zo is het ook bedoeld door de schrijver.

Is het terecht dat hij *Zondag 10* zó uitlegt? Nee, maar hoe is hij er dan toe gekomen? Want misschien denk je wel bij jezelf: maar hij heeft toch wel een beetje gelijk? In de enquête staat de vraag: 'Als iemand kanker krijgt, heeft God dat zo gewild.' De meesten vonden dat je dat zo niet kunt zeggen (59%). Anderen meenden min of meer van wel: in ieder geval is er toch wel enig verband. Achter ernstige ziekte zit toch op de een of andere manier God Zelf, denken we. Ik proef daar de begrijpelijke onzekerheid uit van velen. Hoe zit dat nu precies?

Maarten 't Hart geeft in zijn boek een venijnige uithaal. Hij tekent grimmig protest aan tegen een God die zo handelt. Maar bedenk: zo zit het niet, want zo is God niet. Hij is niet een soort almachtig opperwezen dat de kaarten schudt en deze of gene de zwarte piet toedeelt. Laten we ons door deze vertekening van de God en Vader van onze Heere Jezus Christus niet in de war laten brengen.

In Zijn hand

Hoe moeten we de geloofsuitspraken van *Zondag 10* dan wél lezen? Het is heel belangrijk dat je bedenkt dat het *geloof* hier spreekt. Iemand die God door het geloof in Jezus Christus als zijn hemelse Vader heeft leren kennen, belijdt: ik ben met heel mijn leven, met alles wat er in dat leven gebeurt en gebeuren kan, in handen van die hemelse Vader.

We lezen hier dus geen algemeen geldende, en verstandelijk doorzichtige verklaring van bijvoorbeeld het leed in deze wereld. Nee, een kind van God belijdt wat het geloof voor hem of haar betekent. Het gaat om de 'enige troost' (Zondag 1), om het houvast dat het geloof ons geeft. En dat slaat niet alleen maar op 'de hemel' straks. Het geloof heeft ook alles te maken met het leven hier en nu, inclusief alles wat je in dit leven overkomt. Ik ben met alles wat me treft 'in de hand van mijn hemelse Vader'.

En al die ellende dan die mijn leven soms zo teistert? Er staat toch dat dat 'van Gods vaderlijke hand' mijn leven binnenkomt? Zeker, maar daar wordt geen technische verklaring mee bedoeld, zoals Maarten 't Hart dat kennelijk heeft opgevat. 'Van Gods vaderlijke hand' zou je ook kunnen lezen als 'via' Gods hand. Wat er in mijn leven gebeurt, gebeurt nooit buiten mijn Vader om. Wat er aan kwaad is, komt niet uit God zelf voort. Maar het is ook weer niet zo dat er één of andere zelfstandige macht is waar God helemaal geen vat op zou hebben.

Samengevat: God heeft geen kanker uitgevonden, laat staan dat Hij het mij opzettelijk laat krijgen. Maar als het mij treft, dan ben ik daarmee niet aan mezelf prijsgegeven. Mijn hemelse Vader weet ervan. Ik ben ermee in Zijn hand.

Zing een lied

Over 'Gods vaderlijke hand' zijn verschillende liederen gemaakt. In de HGJB-bundel *Op Toonhoogte* kun je bijvoorbeeld denken aan de nrs. 216 ('Al de weg leidt mij mijn Heiland'), 251 ('Wie maar de goede God laat zorgen'), 267 ('Beveel gerust uw wegen'), 334 ('Vader God, ik vraag me af') en 346 ('Heer, ik kom tot U'). Kies zo'n lied uit, en laat ieder een paar regels opzoeken die hem/haar in verband met ons thema 't meest aanspreken. Of: welk lied spreekt jou vooral aan als je te maken hebt met lijden? Waarom helpt/troost jou dat?

Andere visies

Wat ik hierboven geprobeerd heb uit te leggen, is de bijbelse visie op de relatie tussen God en het lijden. Maar je hebt wel begrepen dat deze geloofstaal lang niet (meer) door iedereen wordt overgenomen. In 1983 verscheen in onze taal een boek van de Amerikaanse rabbi Harold S. Kushner: 'Als 't kwaad goede mensen treft'.

De inhoud van dat boek sprak vele mensen aan, gelet op de vele herdrukken. Kushner had een zoontje Aäron dat leed aan progeria. Hij zou nooit langer dan ongeveer één meter worden; hij zou geen haar op zijn hoofd krijgen; en als kind zou hij er al als een oud mannetje uitzien, om niet lang na zijn twaalfde jaar aan zijn ziekte te sterven.

De rabbi vond dat niet eerlijk van God. In zijn boek rekent hij daarom ook af met de gedachte dat het lijden 'van Gods hand' zou komen. Maar vooral: hij kan niet meer geloven dat God almachtig is. God kan er ook niets aan doen. Hij wil het lijden net zo min als wij. God vecht aan onze kant mee tegen het lijden. God is -met andere woorden- net zo machteloos als wij zijn. Het enige wat Hij doet, is ons aanmoedigen om het er in onze strijd tegen lijden en onrecht niet bij te laten zitten.

Het lijden komt dus niet van God, maar van het lot, het toeval. Of eigenlijk: God en het lot vallen hier min of meer samen. Er zijn nu eenmaal natuurwetten waar zelfs God geen raad mee weet. Als kwaad je treft, dan heb je gewoon pech gehad. Zo zit het leven nu eenmaal in elkaar.

Als je goed luistert naar mensen om je heen, of als je misschien wel eens een gesprek bent aangegaan met iemand die het geloof in de God van de Bijbel heeft losgelaten, dan begint men vaak over deze kwestie: hoe zit het met het lijden. Met een God die alles regeert, kunnen ze niet meer uit de voeten. Maar hoe zit het dan wél, kun jij vervolgens vragen. Hoe verklaart ú dan alles wat er gebeurt? Het antwoord zal in de meeste gevallen zijn: er is geen God, er is alleen maar het lot, het toeval. Die natuurwetten zijn blind en het toeval is stom. Het hele leven wordt zo een gok. Elk moment kan het over zijn. En dan heb je het gehad, want na de dood is er helemaal niets meer. Alleen een diep zwart gat.

Je voelt wel aan dat we het hier niet over een theoretische kwestie hebben, waar je al dan niet belangstelling voor kunt hebben. Het gaat hier over de grond waarop we staan, elke dag, morgen en overmorgen, op de dag van ons sterven. In wiens hand rust ons leven?

Aantrekkelijk?

Praat met elkaar (of denk na) over de volgende vragen:

- a. Wat is het aantrekkelijke in de visie van Harold Kushner?
- b. Ben je het ermee eens dat deze visie belangrijke negatieve consequenties heeft?

Gevaren

Je zult begrijpen dat ik de geloofsuitspraken van *Zondag 10* wil onderstrepen. Is dat wel nodig, zou je kunnen denken. Want wij hechten toch al lang aan dat leerboekje van onze kerk? Misschien wordt er in jouw gemeente regelmatig uit geprekeerd. Op catechisatie is het min of meer de inhoud van de leer- en gespreksstof. Zeker, maar als ik hoor hoe kerkmensen over deze dingen praten, dan schrik ik toch regelmatig. Ik zal een aantal uitspraken citeren.

- *'Ja, dominee, ik zeg maar: het wordt je door geen vreemden aangedaan.'*
- *'Het zal zo wel moeten wezen.'*
- *'Als het je tijd is, dan moet een mens er zijn. Dat kun je toch niet ontlopen.'*

- *'We zullen erin moeten berusten. De dingen gebeuren nu eenmaal zoals ze kennelijk moeten gebeuren.'*

Welke gevaren?

Is dat nu hetzelfde als wat er in *Zondag 10* staat? Is dat wat de Bijbel ons ook zegt? Kun je begrijpen dat ik van deze reacties schrik? Misschien kun je daar voor jezelf over nadenken. Of anders met elkaar over praten. Ik schrijf boven dit stukje 'gevaren'. Welke gevaren zou ik kunnen bedoelen?

Waarom?

Mag je dat vragen: waarom?

'God, waarom moest mijn zoon van twintig jaar plotseling sterven?'

'God, sinds mijn man is overleden, is er zo'n grote leegte in mijn leven gekomen. Waarom toch?'

'Waarom schepte die dronken automobilist dat jonge meisje van veertien jaar? Waarom, o God?'

Er zijn mensen die vinden dat je dat niet mag vragen. Daar zou opstand tegen God in schuilen. Je moet altijd stil zijn onder wat je in dit leven overkomt. Mensen zeggen soms: je moet niet vragen 'Waarom?', maar probeer maar te weten te komen: waartoe. Waartoe overkomt me dit? Welke bedoeling zou God ermee kunnen hebben?

Is dat zo? Mag jij niet vragen: waarom? Waarom ben ik altijd ziek? Waarom vindt niemand mij aardig? Waarom maakte mijn vriendin een eind aan onze vriendschap? Die vraag is voor ons mensen heel belangrijk. Ik kom die vraag zelfs in de Bijbel tegen. David begint er Psalm 22 mee: 'Mijn God! Mijn God! Waarom hebt U mij verlaten?' En aan het kruis neemt Jezus deze woorden van David over.

Ik hoor Job kermend vragen: waarom ben ik niet dood ter wereld gekomen? Waarom ben ik niet tijdens de geboorte gestorven? Waarom wordt een mens geboren als God hem een uitzichtloos leven geeft (Job 3)?

Nergens zegt God in de Bijbel dat we ons maar berustend moeten neerleggen bij al het kwaad in de wereld of bij lijden dat ons treft. God heeft Zelf de Heere Jezus in de wereld gezonden om de oorzaak van alle ellende te overwinnen en weg te nemen. Overal zie je in de Bijbel dat God Zich verzet tegen het kwade. Jezus huilt bij het graf van Zijn goede vriend Lazarus. Niet alleen maar omdat Hij als mens niet zonder vrienden kan leven. Maar vooral omdat Hij daar bij het graf zo van heel dichtbij geconfronteerd wordt met de ellendige gevolgen van het kwaad en van de zonde. 'Zo heeft mijn God dat niet bedoeld', mag je misschien Jezus' tranen wel uitleggen.

Daarom, de waarom-vraag hoort helemaal bij dit leven. Er zit verzet in, verzet tegen de gebrokenheid en de gescheurdheid van het leven. O God, zo heeft U dat nooit bedoeld. O God, U wilt niet dat die dronken automobilist dat meisje van veertien jaar in de polder heeft doodgereden. Want U wilt helemaal niet dat mensen dronken zijn. Daar is de Bijbel duidelijk genoeg in.

Antwoord

Maar krijg je dan een antwoord, als je naar het 'waarom' vraagt? Want dat zit er wel achter als mensen de waarom-vraag stellen. En dan niet eens zozeer om er met je verstand achter te kunnen kijken, zo dat mogelijk zou zijn. Maar je zoekt in lijden en verdriet altijd naar houvast. Je wilt de greep op je leven niet verliezen. Juist omdat je je met heel je bestaan in Gods hand weet, wil je weten waarom die hand je slaat.

Vragen naar het 'waarom' hoort ook bij ons mens-zijn. Als je in het gewone dagelijkse leven tegen grenzen aanloopt, dan roep je een expert te hulp van wie je weet dat hij er verstand van heeft. Ik bedoel: als je auto niet meer wil en je bent niet technisch, dan vraag je een monteur naar het 'waarom' van de weigering van je auto. Als je zo ziek bent dat je niet meer op of neer kunt, dan vraag je de dokter: waarom is dat, en weet u raad? Zo is het ook met die benarde waarom-vraag temidden van lijden en nood.

Via het vragen naar het 'waarom' kun je ook je emoties kwijt. Job jammert op de ashoop zijn vragen omhoog. Krijgt Job dan antwoord? Uiteindelijk wel, ja. Nee, niet het antwoord dat hij dacht. Geen rationeel heldere verklaring van alles wat hem aan leed is overkomen. God komt in een storm naar Job toe. Hij laat Job zien hoe groot Hij is, hoe onpeilbaar diep Zijn almacht is. God gebruikt voorbeelden uit de schepping, met name uit de dierenwereld. Wat begrijpen wij van de loop van de sterren? Wat doorgronden wij van het leven van een struisvogel, een krokodil of een nijlpaard? Er bestaan hele werelden waar wij nauwelijks iets van begrijpen. Zouden wij dan wel God even kunnen vertellen hoe Hij het allemaal beter zou moeten regelen in deze wereld?

Is dat een echt antwoord voor Job? Job heeft het wel als een antwoord opgevat. Hij begreep dat God een plan heeft met deze wereld. En alleen God kent de inhoud van dat plan.

Helemaal aan het eind van het boek Job zegt hij: 'Nu weet ik dat U alles kunt en dat niemand U kan tegenhouden.' God laat Job zien hoe groot Hij is en hoe beperkt een mens is. God laat Zijn grootheid zien om Job zo te leren hoe veilig hij in die vaderhanden uiteindelijk is.

En zo leert Job zijn grenzen als mens kennen. *Samengevat*: het antwoord dat Job krijgt, is: houvast en troost. Ik ben in goede handen, ondanks leed en pijn, gemis en verdriet.

Bijbelstudie

Vind jij dit een aansprekend antwoord op de waarom-vraag? Of hou je nog zo je bedenkingen? Zeg je: ik ben Job niet. Het lijkt er niet op. Lijden in het leven brengt voor mij veel twijfel en veel geloofsvragen met zich mee. Mij spreekt dat hele boek Job niet echt aan.

Lees hierbij eventueel Job 38:1-8 (ev. ook 31-38); 39:34-38, 40:1-4 en 42:1-6.

Lijden en twijfel

'Sinds Auschwitz kan ik niet meer in God geloven.' Dat is door duizenden mensen na de Tweede Wereldoorlog gezegd. Anderen hebben zoveel meegemaakt dat ze zeggen: 'Na dat gebeuren in mijn leven is er iets geknapt in mijn verhouding tot God.' Geloven is zo intens moeilijk voor ze geworden. Ze twijfelen aan God, in ieder geval aan Zijn goedheid en aan Zijn liefde.

Waar komt deze twijfel vandaan? Ze hebben soms te maken met een gebrekkige kennis van God. Verkeerde godsbeelden kunnen eraan ten grondslag liggen. Als ik dit schrijf en jij die dit leest, hebt last van twijfel, dan bedoel ik hiermee overigens niet jou aan te vallen of verwijten te maken. We nemen elkaar juist in het gesprek over dit uiterst moeilijke en tere punt van het geloofsleven voluit serieus. Godsbeelden krijg je mee via je opvoeding, door preken die je altijd hebt gehoord. Je kunt er daarom soms niets aan doen dat jouw beeld van God vertekend is geraakt. Weer anderen hebben door omstandigheden hun omgang met God en het geloof heel lang laten versloffen. Toen het leven ineens zwaar werd, raakten ze daardoor in problemen.

Wat bedoel ik concreet? 'Gods almacht betekent dat alles uit Gods hand komt', zeggen we dan. Alles, maar het kwaad en de zonde dan? Heel makkelijk schuiven we God dingen in de schoenen die we zelf hebben gedaan. Of die mensen elkaar aandoen. Mensen raken erdoor verward. Verwarring zorgt voor twijfel, of berusting, of een afstandelijk geloof.

Eigen verantwoordelijkheid

'Ik kan God helemaal niet volgen. Hij doet maar. Zijn we daar nu altijd voor naar de kerk gegaan. Hebben we daar altijd zo netjes voor geleefd? Is dat nu ons loon?' Ik heb het meerdere keren moeten horen temidden van onvoorstelbaar leed. Maar is dat wel zo, dat God alles doet? Alles? Die dronken automobilist dan? Die gestoorde lustmoordenaar die jonge meisjes verkracht en vermoordt? Die halve gek die met honderd kilometer per uur door de bebouwde kom raast en achterop een groep jongens rijdt waarbij er drie om het leven komen. Doet God dat allemaal?

God is niet de bewerk van kwaad en van zonde. Wij geloven niet in een willekeurige God die dan weer zus en de andere dag weer zo doet. Hier een beetje kwaad uitdeelt en daar een beetje goed. Dat is een verkeerd Godsbeeld.

Nog een voorbeeld. Wat bedoelen we met de term 'Gods voorzienigheid'? Betekent dat dat God alles van te voren ziet en alles van te voren heeft vastgelegd? Aan het begin van ons hoofdstuk noemde ik die gedachten al even (one-liners 3 en 4). Maar nee, zo'n visie op God, zo'n Godsbeeld heeft heel schadelijke gevolgen. Dan zouden wij mensen niet veel méér zijn dan marionetten of trekkoppen. God trekt aan een touwtje en mijn arm of been gaat omhoog.

De geschiedenis, jouw en mijn levensverhaal, is niet de uitdraai van een in de eeuwigheid bedacht programma. Dan zou mijn eigen verantwoordelijkheid er immers niet meer toe doen?

Vraag

Ben je het hiermee eens? Helpt je dit, of laat dit de vragen over God en het lijden bestaan? Denk eens na: welk beeld van God heb jij? Hoe denk je dat Hij is? Nee, ik bedoel niet hoe Hij eruit ziet. Maar: hoe zou Hij handelen?

Twijfel en toch geloven!

Als je door ernstig lijden of hevig verdriet soms heel erg twijfelt, dan moet je niet al te zeer schrikken. In ons spreken over God en Zijn betrokkenheid bij wat ons mensen in dit leven overkomt, moeten we wél onze plaats leren. Hoe geniaal je misschien wel bent in je studie, of hoe ongelooflijk handig in je technisch vernuft, God gaat ons verstand ver te boven. In een ander belijdenisgeschrift van onze kerk staat de regel dat we eerbiedig moeten

stil houden als we op onze grenzen stuiten. Wij kunnen nooit alles bevatten van wat Gods plan met ons leven inhoudt.

We zeggen al gauw teveel over God. Nooit kunnen we God vangen in een klaar en helder systeem van gedachten. Ik heb op condoleantiebezoeken mensen soms grote woorden horen spreken. Het zijn de 'je-moet-maar-denken-mensen'. Je moet maar denken: het zal wel een bedoeling hebben. Of: God kastijdt die Hij liefheeft. Een bijbeltekst nog wel, maar op het verkeerde moment geciteerd.

Je kunt twijfelen aan Gods bedoeling, juist omdat je zo van harte in Hem gelooft. Twijfel kan juist met je liefde voor God te maken hebben. Je houdt zóveel van Hem dat je niet kunt geloven dat Hij de hand in die erge dingen heeft. Maar wie dan wel? En hoe zit dat dan?

Je kunt het beter niet weten dan dat je het veel te goed weet. Heel voorzichtig mogen we iedere keer weer zoeken naar God in het lijden. Hij laat Zich heus vinden. Is het niet een geweldige troost om in de Bijbel te lezen: '... en niet één van deze (namelijk de musjes) vallen zonder Uw Vader' (Matth. 10:29)? Musjes, goedkope dieren op de markt. Voor een paar cent werden ze per doos verkocht. Zelfs die goedkope musjes vallen niet ter aarde 'zonder uw Vader'. Goed lezen: er staat dus niet dat ze niet vallen zonder *de wil van* uw Vader. *God* laat ze niet vallen. Maar áls ze vallen, dan is Hij er wel bij. Als dat nu al van die musjes geldt, zal dat dan niet ook ons gelden? Zal Hij dan ook jou niet nabij zijn in je twijfel, in je strijd, in je verdriet?

Dát bedoelen we nu met het woord 'Gods voorzienigheid'. God laat Zijn kinderen niet vallen. Niet uit Zijn vaderhand vallen, omdat ze in Zijn vaderhart opgenomen zijn.

In eigen woorden

Lees nog eens *Zondag 10* van de Heidelbergse Catechismus. Is je mening erover veranderd? Hoe zou je (ev. met behulp van deze zondag) aan iemand anders kunnen uitleggen wat jij gelooft over Gods voorzienigheid? Schrijf, als je dat kunt, in eigen woorden een korte geloofsbelijdenis over dit onderwerp.

'Fabrieksfout'?

Het kan bijna niet anders: als jullie met elkaar over dit onderwerp in gesprek raken, komt de vraag op tafel: waarom is het kwaad er eigenlijk? Waarom heeft God het niet verhinderd? Ik heb weleens gemerkt in gesprekken op catechisatie dat ons denken die richting uitgaat, en ik heb mezelf er ook soms op betrappt: is het kwaad niet zoiets als een 'fabrieksfout' in de schepping van de wereld? Ongemerkt nader je dan het standpunt dat God het niet helemaal goed gedaan zou hebben. Met dat je dat denkt of zegt, besef je ineens dat dat toch niet waar kan zijn. In de belijdenissen die we al eerder hebben geciteerd staan daar krachtige uitspraken over. Ik citeer er twee. In Artikel 13 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis lezen we:

'Wij geloven, dat deze goedertieren God, nadat Hij alle dingen geschapen had, ze niet heeft laten varen of aan het toeval of het lot overgegeven, maar ze naar Zijn heilige wil zo bestuurt en regeert, dat in deze wereld niets geschiedt zonder Zijn bevel, ofschoon God niet de bewerker is van of schuld heeft aan de zonde die er geschiedt. Want Zijn macht en goedheid zijn zo groot en onvoorstelbaar, dat Hij Zijn werk zeer wel en rechtvaardig ordent, al handelen de duivelen en goddelozen ook onrechtvaardig (...).'

In de Dordtse Leerregels (Hoofdstuk I, paragraaf 5) staat:

'De oorzaak of schuld van het ongeloof, evenals van alle andere zonden, is volstrekt niet in God, maar in de mens gelegen (...).'

En in paragraaf 15 staat over het besluit van de verwerping:

'(...) dit besluit maakt God geenszins tot de bewerker van de zonde - het is een godslastering dit te denken - (...).'

Dat is duidelijk taal: God heeft part noch deel aan het kwaad in Zijn wereld.

Vrijwillig liefhebben

Maar hoe dan wel? Hoe zit het dan met het kwaad in de wereld? Er gebeurt zoveel waar absoluut de zin niet van is te zien. Waarom is het er dan toch? Heeft God er op één of andere manier toch mee te maken, misschien? De eeuwen door is er al over dit probleem van het kwaad en de plaats van God erin, nagedacht. En dat gebeurt tot op de dag van vandaag. Geen wonder, want er is zoveel absurde ongerechtigheid.

Ik kies hier een lijn die mijns inziens een aansprekende mogelijkheid biedt om over dit probleem na te denken. Toen God mens en wereld schiep, heeft Hij de mogelijkheid van het kwaad in de schepping gelegd. Let wel: Hij heeft niet het kwaad geschapen, maar de mogelijkheid tot het kwaad opengelaten. Waarom dan wel? God wilde mensen scheppen als personen. Niet als marionetten of robots, voorgeprogrammeerde wezens die automatisch God zouden gehoorzamen. Liefde laat zich nooit dwingen. Hadden wij niet kunnen zondigen, dan zouden we geen mensen geweest zijn. Het was Gods keus om mensen tegenover Zich te scheppen die Hem vrijwillig zouden liefhebben.

Wat is nu het kwaad? De volslagen onbegrijpelijke keus van de mens tegen God. Op geen enkele manier heeft God in die keus de hand gehad. God schiep alles juist zó gaaf en zó volmaakt dat het helemaal in de lijn van Zijn verwachting lag dat de mens voor Hem zou kiezen. Geheel vrij koos de mens er echter voor om dat niet te doen. En die keus herhaalt de mens dag in dag uit, de eeuwen door, tot op dit moment.

Dat die dronken chauffeur op een groep fietsende jongelui inrijdt, en dat die brute lustmoordenaar een jong meisje verkracht en vermoordt, ligt niet aan fouten van de Schepper, maar aan opzettelijk misbruik van de mens zelf van de ruimte die God hem geeft.

Wilskeuzes

Deze visie op het kwaad verhindert dat we er puur theoretisch over zouden praten. Waarom? Omdat het kwaad hier getrokken wordt op het vlak van onze eigen menselijke wilskeuzes. Niemand van ons gaat daarom vrijuit.

Hoe afschuwelijk is toch het kwaad: het goede van Gods schepping wordt erdoor verwoest. Wat doen we elkaar aan in deze zo gebroken wereld? Juist op Golgotha wordt ons het ernstige van het kwaad getoond. Daar komt de diepte van het kwaad aan het licht.

Gelukkig als je deze Jezus liefkrijgt. Hij leert ons hoe om te gaan met het kwaad in Gods wereld. En de Heilige Geest wekt en schenkt ons het nieuwe, met God verzoende leven. Juist dan leer je om je nooit neer te leggen bij het kwaad dat er in de wereld gebeurt. In Romeinen 8 lees je hoe de hele schepping zucht onder de gevolgen van het kwaad. Maar ook hoe de gelovigen daarin meegaan. Zij zuchten ook, vol verwachting van de schepping van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde. (Met dank aan dr. G. van den Brink, die mij deze visie leerde.)

Ik geef direct toe: lang niet alle vragen zijn daarmee opgelost. Maar het geeft wel stof tot bezinning. Het wijst een weg in de vele raadsels waar ons leven vol van is. Leven lijkt soms op dolen in een labrynt. Hoe kom je erdoor? Hoe vind je de uitgang? Belangrijk is wat er in je bagage zit. Een kompas, een routebeschrijving is onmisbaar. Mijn verhaal wil zoiets zijn voor jou.

Bron: Bagage en Ballast, hoofdstuk 3, uitgave HGJB